

# Å være kvinnelig medisiner i mellomkrigstiden

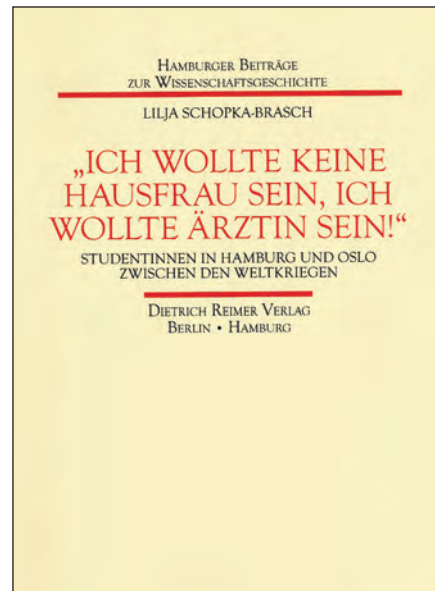
*Michael* 2013; 10: 461–3.

Schopka-Brasch L. *„Ich wollte keine Hausfrau sein, ich wollte Ärztin sein!“ Studentinnen in Hamburg und Oslo zwischen den Weltkriegen*. Berlin-Hamburg: Dietrich Reimer Verlag, 2012. 283 s. ISBN 978-3-496-02853-6. Pris: EUR 39,-.

Antallet studenter ved Det kongelige Frederiks universitet, fra 1939 Universitetet i Oslo, ble mer enn doblet i årene mellom de to verdenskrigene, slik at det i 1939 lå på litt over 4000. Andelen kvinnelige studenter økte fra ca. 15% til ca. 20%. De fleste av kvinnene valgte filologiske fag, men litt færre enn hver femte kvinnelige student var medisiner. Det var således ca. 120-140 medisinerstudenter ved fakultetet i denne perioden. Hvordan hadde disse det i sin studietid og hvordan gikk det med dem? Og sammenliknet med andre?

Den tyske historikeren Lilja Schopka-Brasch tok doktorgrad på dette temaet i sin avhandling fra 2009. Den foreligger omarbeidet til en bok i 2012. Forfatteren har vært spesielt interessert i disse studentenes oppfatning av sin egen situasjon, en vinkling hun også har arbeidet med tidligere og beskrevet i sin upubliserte magisteravhandling fra Hamburg i 1999 *Die Frau im Lebensraum des Mannes*.

I doktoravhandlingen sammenlikner Schopka-Brasch en gruppe norske kvinnelige leger, altså tidligere medisinerstudenter, med en tilsvarende



gruppe fra Hamburg. Den norske delen av arbeidet utførte hun ved Forum for universitetshistorie ved Universitetet i Oslo.

Det empiriske materialet bak avhandlingen var intervjuer. Hennes informanter var nødvendigvis eldre. De var født i perioden 1910-1920. Intervjuene med de norske fant sted i årene 2000-2002. I alt består materialet av 33 tyske og norske kvinner, hvorav ti er kvinnelige norske leger.

Det er benyttet omfattende, strukturerte intervjuer. Denne arbeidsmetoden er grundig gjennomgått og diskutert i avhandlingen. Særlig interessant er drøftingen av forholdet mellom den objektive virkelighet og hvordan den trer fram som fortalt virkelighet gjennom samtalene. Det er beretninger som blant annet er filtrert gjennom erindringen og dessuten ubevisst formet av alt som har skjedd siden. Schöpka-Braschs metodekapitler er lærerik lesning for enhver som skal befatte seg med intervjuundersøkelser.

Studenter i mellomkrigstiden levde under nøkterne forhold. Dette går fram av intervjuene og av de tallrike dokumenterende kildene som siteres. Medisinerne, herunder de kvinnelige, skilte seg neppe særlig ut i så måte.

Forfatteren har et spesielt søkelys på kvinnene og deres situasjon, sett i lys av samtidens rådende rollebilder. Hun beskriver hvordan forholdene i Tyskland ser ut til å ha vært mer "gammeldagse" enn i Norge med mer tradisjonelle kjønnsroller, slik at blant annet kvinnes inntreden i akademisk utdanning kom senere der enn her. De spesielle forholdene i Tyskland i 1930-årene gjør imidlertid at det blir vanskelig å sammenlikne med Norge, og det samme gjelder for arbeidssituasjonen for leger i årene som fulgte.

I sin velfortjent positive anmeldelse (1) legger professor i medisinsk historie ved Universitetet i Bergen, Aina Schiøtz særlig vekt på kjønnsrolleperspektivet i Schöpka-Brasch's undersøkelse, nemlig hvordan de kvinnene som studerte medisin og ble leger i mellomkrigstiden banet veien for videre likestilling.

Styrken av det kjønnsrolleaspektet som kommer fram i informantenes studietid og yrkesliv, må imidlertid drøftes i lys av hvordan de de gjaldt, de intervjuede og deres kolleger, selv opplevde det. Schöpka-Brasch behandler dette inngående i et omfattende avslutningskapittel. Konteksten for både de norske og de tyske studentene var samfunn med ganske fasttømrede, tradisjonelle rollemønstre. De fleste kvinnelige studentene var fra borgerlige miljøer der slike verdier sto sterkt. Denne rekrutteringen var blant annet naturlig fordi studier vanligvis ble finansiert privat. I hvilken grad oppfattet de unge kvinnene selv sin beslutning om å gjennomføre et langvarig studium fram mot en yrkeskarriere som en konflikt, som et opprør? I hvilken grad følte de seg som inntrengere i et mannsdominert yrkesliv etterpå? Forfatterens konklusjon er her interessant: "Die Aussagen in den Interviews lassen

den Schluss zu, dass die Studentinnen diese Rollenkonflikte kaum wahrnahmen. Sie reagierten auf die unterschiedlichen Rollenerwartungen mit Anpassung.” (s. 228). De tilpasset seg med andre ord i stor grad den situasjonen de levde i, innenfor de rammene de sosiale strukturene ga. Forfatterens kapittel 5 Schlussbetrachtung (s. 220–31) knytter an til det likestillingsaspektet som boktittelen legger opp til. Hennes sluttbetraktninger er kloke og tankevekkende og har generell relevans.

Men les selv! Dette er en veldisponert, veldokumentert og interessant avhandling som det er mye å lære av.

## Litteratur

1. Schiøtz A. Kjønnssrollenes seige strukturer. *Tidsskr Nor Legeforen* 2013; 133, 868.

*Øivind Larsen*

*Universitetet i Oslo*

*Institutt for helse og samfunn*

*oivind.larsen@medisin.uio.no*